

Yhteisöllinen opettajuus. Kuka vastaa kasvattamisesta koulussa?

Tero Korhonen

**Kehittämishankeraportti
Joulukuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Korhonen, Tero	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 9	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Yhteisöllinen opettajuus. Kuka vastaa kasvattamisesta koulussa?		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, ammatillinen opettajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) Laitinen-Väänänen, Sirpa		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Kehittämishankkeen tavoitteena oli käynnistää yhteiskunnallista keskustelua opettajan kasvatusvastuusta. Lisäksi tavoitteena oli antaa ratkaisuehdotus opettajien kasvatuksellisten ja pedagogisten valmiuksien kehittämiseen työympäristössä. Kehittämishanke oli artikkeli jota tarjotaan Jyväskylän Ammatillisen opettajakorkeakoulun keväällä 2009 tulevaan julkaisuun. Suomalaisen koulumaailman kiiltokuva on alkanut murtua. Opettajan työ on yksinäistä. Opettajan vastuu oppilaan kasvattamisesta on kirjattu opetussuunnitelmiin ja opetusministeriön strategiaselvityksiin. Erityisopetusta ja sen resursseja on viime vuosina lisätty. Artikkelissa todettiin, että opettaja ei selviä tämän hetken haasteista yksin. Ratkaisuksi esitettiin yhteisöllisen opettajuuden vahvistamista, kouluihin perustettavien kasvatuksellisia ja pedagogisia kysymyksiä käsittelevien foorumien avulla. Artikkelin teemasta odotetaan jatkokeskustelua.		
Avainsanat (asiasanat) Opettajuus, asiantuntijuus, kollektiivinen toiminta, yhteisöllisyys.		
Muut tiedot		

Author(s) Korhonen, Tero	Type of Publication Development project report	
	Pages 9	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Communal teaching. Who is responsible for educating at school?		
Degree Programme (Vocational Teacher Education/Student Counsellor Education/Special Needs Teacher Education) Vocational Teacher Education		
Tutor(s) Laitinen-Väänänen, Sirpa		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The aim of the development project was to give a start to social discussion about the teacher's responsibility for educating. A further aim was to suggest a solution for how to develop teachers' educational and pedagogical capabilities at the workplace. The development project consisted of an article offered for publishing in an upcoming book by the Jyväskylä University of Applied Sciences.</p> <p>The ideal concept of the Finnish school system has begun to fall apart. Teachers work alone. The teacher's responsibility for educating the young is written in national syllabuses and in the strategies of the Ministry of Education. Lately there has been an increase in special education.</p> <p>Teachers do not manage alone in the current challenges. One solution is to improve communal teaching and set up platforms in schools, where pedagogical and educational issues could be discussed.</p>		
Keywords Expert in the field of school teaching, collective activity, communal activity.		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

Yhteisöllinen opettajuus. Kuka vastaa kasvattamisesta koulussa?.....	2
LÄHTEET	9

Yhteisöllinen opettajuus. Kuka vastaa kasvattamisesta koulussa?

Satuja ja tarinoita koulumaasta

Opettajanhuoneen käytävällä kuuluu seuraavanlaisia tunnelmia kohottavia lausahduksia: ”Mä en jaksa niitä sun oppilaita enää!” Tässä tilanteessa joku paikalla oleva, pedagogisesti pätevöitynyt ammattihenkilö, pääsee sujuvasti tukemaan ahdingossa olevaa kollegaansa ja osoittamaan henkilökohtaista empatiaa lisäämällä oman näkemyksensä ajankohtaiseen asiaan: ”On se kumma, eiks niihin kukaan saa mitään kuria!” Jolloin toinen monisteitaan pikaisesti noutamaan poikennut opettajakollega nostaa työyhteisön yhteenkuuluvuuden seuraavaan potenssiin ja huolehtii työmaan rikkoutuneesta idyllistä osallistumalla tähän käynnissä olevaan vuorovaikutustilanteeseen: ”Hei, ihan oikeasti, NIILLE PITÄÄ TEHDÄ JOTAIN. Tää tällanen EI voi jatkaa!”

Tällä työmaalla on havaittu ja tunnistettu kollektiivinen vihollinen, eli koko luokallinen aivan hirveän kauhean kamalia oppilaita. Vastuun asiasta kantaa tietysti tuon normaalista, siis muista poikkeavan ryhmän vastuuhenkilö, koodinimeltään ryhmänohjaaja tai luokanvalvoja. Tämän henkilön ainoa mahdollisuus selvitä kunnialla tilanteessa on, että hän alkaa punertaa poskiltaan, ottaa kehonkieleltään alistuneen kumaran, epätoivoa ilmaisevan asennon ja värisyttää ääntään hieman falsetissa: ”Mä en enää keksi mitä mä niitten kanssa tekisin! Mulla on OIKEESTI paukut ihan loppu!” Tämä saattaa herättää ympäristössä ymmärtävän, jopa tukevan reaktion. Tästä kaikesta saattaa seurata kollektiivinen yhteisaistimus,

että luokka todella on epänormaali ja vaarallinen koko kouluyhteisölle.

Tällä hetkellä mediassa käydään lähes päivittäin keskustelua suomalaisten nuorten koululaisten hyvinvoinnista ja heidän kasvattamisensa vastuusta. Tarpeellista keskustelua.

Mielipiteet ja painotukset vaihtelevat ja samalla tunteetkin saattavat nousta pintaan. Aihe on arka, joissakin tapauksissa jopa tulenarka.

Sytyttelen tässä yhtä lankaa lisää ihan omien kokemuksieni pohjalta, joissa käynnistyi tänä syksynä seitsemäs vuosi toisen asteen ammatillisena opettajana. Peilaan asioita 16 – 18 vuotiaan nuoren kanssa työskentelevien opettajien maailmasta, mutta uskon, että muidenkin opetusmaailmojen opettajat ovat kiinnostuneista aiheesta.

Etsin tässä artikkelissa meidän opettajien mahdollisuuksia kehittää opettajan työhön liittyvää haastavaa kasvatusroolia. Haluan myös osallistua keskusteluun, siitä mikä on meidän vastuumme kasvattajina.

Kun katselee eri kouluasteiden opinto-oppaita tai eri koulutusalojen opetussuunnitelmia (esimerkiksi Etelä-Karjalan ammattiopiston opinto-opas 2008 - 2009, Kuopion Lyseon lukion opetussuunnitelma 2008 tai Mikkelin ammattikorkeakoulun opinto-opas 2007 - 2008), niin lähes kaikissa on koulutuksen yhdeksi tehtäväksi mainittu oppilaiden kasvattaminen erilaisiin yhteiskunnan tarpeisiin ja kasvun sekä persoonan tukeminen.

Jokainen meistä opettajista tietää, että itse substanssin, opetettavan tiedon tai taidon opettamisessa on itsessään jo suuret haasteet ja kovat paineet. Siteeraan seuraavaksi mm. oppimista ja koulutusta tutkinutta psykologian professori Timo Järvillehtoa:

... jokainen oppilas merkitsee opettajalle mahdollisuutta laajentaa omaa kokemuspiiriään ja koetella omia käsityksiään. Oppilas on ikään kuin tuntopää, joka tarjoaa opettajalle pääsyn maailmaan, johon hänellä itsellään ei enää mahdollisuutta astua. Jos opettaja asettaa oppimistulokset ennalta valmiiksi, hän estää itseltään tämän mahdollisuuden. (Järvilehto, 1997.)

Kasvatusta on tutkittu paljon. Opettajankoulutukseen sisältyy ja sen aikana perehdytään näihin asioihin. Kirjoja, artikkeleita ja raportteja oppimisesta ja opettamisesta löytyy hyllykilometreittäin. Meillä on nykytekniikan aikana milloin vain mahdollisuus tarttua tiedon lähteisiin. Voisi siis olettaa, että me opettajat keskustelisimme säännöllisesti kasvatuksellisista kysymyksistä. Etsisimme toimintamalleja ja tapoja. Pitäisimme aiheesta yllä keskustelua. Se olisi pedagogista kehittämistä ja oman jaksamisen tukemista. Käsi sydämelle, keskustelletteko sinä ja opettajatoverisi säännöllisesti omista kasvatuksellisista näkemyksistänne?

Yhteisen keskustelun mahdollistaa pedagoginen johtaminen ja sitä kautta asioiden priorisointi. Tavoitteiden toteutuminen on toki jokaisen työyhteisön jäsenen vastuulla, mutta koulutuksen järjestäjillä ja heidän toimintaansa ohjaavilla organisaatioilla on oma vastuunsa suunnitelmien ja strategioiden saattamiseksi todellisiksi käytänteiksi oppilaitoksissa. Kuinka sinun työyksikössäsi johdetaan opettajakuntaa koulun arvojen konkretisoimiseksi opetukseen? Käynnistääkö yksikön johtaja tai rehtori tällaista keskustelua? Pitävätkö he huolta siitä, että opettajilla olisi edellytykset jatkuvaan oppilaitoksen sisällä käytävään pedagogiseen ja kasvatukselliseen vuoropuheluun. Tosin meillä opettajilla on mielestäni velvollisuus tehdä aloitteita ja esityksiä työnantajalle. Oletko tehnyt niitä ja mihin suuntaan?

Tilanne ja ehdotus

Viimeaikaisten tapahtumien takia suomalaisen koulumaailman kiiltokuva on alkanut vakavasti murtua. Kalpea aavistus siitä, mitä oikeasti on viime vuosina hyvinvointiyhteiskunnassamme tapahtunut, alkaa nyt paljastua.

Olisiko meidän siis alettava puhumaan asioista niiden oikeilla nimillä? Pitäisikö meidän palata perusasioihin ja kohdata ihminen silmästä silmään? Jotta voisimme kohdata oppilaamme, olisi meidän mielestäni aika kohdata toisemme ammatillisesti, tasavertaisesti pedagogeina ja kasvattajina.

Ehdotankin, että perustamme kouluihin kasvatuksellisiin ja pedagogisiin kysymyksiin keskittyvän foorumin.

Keskustelukerhon tai vastaavan. Tilan, tai pikemminkin tilanteen, jossa opettajat keskenään jakaisivat kokemuksiaan, näkemyksiään ja tunteuksiaan sekä kehittäisivät omaa ja toistensa osaamista suhteessa oppilaisiin. Tämä kaikki tapahtuisi säännöllisesti ja toistuvasti.

Koska opettajan työ on varsin yksinäistä, ongelmatkin ratkotaan usein lähes yksin. Meillä opettajilla olisi paljon annettavaa toisillemme ja paljon saatavaa.

Opettajien tiimityö kehittää omaa asiantuntemusta ja mahdollistaa sen jakamisen. Tiedon lisääminen asiantuntijuutta jakamalla tuottaa sekä uusia kehittyneempiä työtapoja että parempaa työssä jaksamista. (Mäntylä, 2002, 5-6.)

Yhteisfoorumeihin osallistuva opettajisto saisi mahdollisuuden kehittyä tällaisen jaetun eli kollektiivisen asiantuntijuuden kautta ks. (Parviainen, 2006,181). Helpottavaa tässä olisi se, että me voisimme opettajina tunnustaa omat puutteemme, koska kuitenkin emme hallitse kaikkea. Samalla meillä olisi mahdollisuus saada kollegoilta arvokasta hiljaista tietoa.

Olen ajatellut myös, että ulkopuolinen, ammattityönohjaajan avustuksella hoidettu yhteisöllinen työnohjaus saattaisi toimia kasvatuksellisiin kysymyksiin vakavasti suhtautuvan opettajayhteisön kehittäjänä. Vapaaehtoisuutta ja halua tässäkin versiossa tosin tarvitaan. Kumpi näistä olisi parempi, helpompi ja toimivampi tapa? Vai pitääkö tämän kaiken ollakaan helppoa? Tai halpaa? Satsataanhan koulumaailmassa koko ajan rahaa johonkin.

Mielestäni nyt voitaisiin panna rahaa meidän opettajien kasvatuksellisten kykyjen koulukohtaiseen kehittämiseen.

Loppu hyvin ja uusi alku

Opetusministeriö on tehnyt selvityksen ”Lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy koulutuksen alalla” jo vuonna 2003:

Pedagogisten opintojen keskeisiä sisältöjä ovat kaikessa opettajankoulutuksessa opettajan työn eettinen ja yhteiskunnallinen perusta, ihmissuhde-, yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, oppimisprosessien ymmärtäminen ja oppimisvaikeuksien ja syrjäytymisen ehkäisy (Emt., 7).

Lisäksi siellä todetaan muun muassa, että keskeiseksi painopistealueeksi tulee ottaa lapsen ja nuoren kehityksen tukeminen.

Totuuden ja tasapuolisuuden nimissä on todettava, että kyllä asioiden eteen on tehty töitäkin. Opetusministeriö, opetushallitus ja koulutuksen järjestäjät ovat viime vuosien aikana kehittäneet erityisopetusta ja sen resursseja. Erityisoppilaiden ryhmiä opettaa vuosittain yhä useampi alaan perehtynyt ja itseään erityisopettajana jatkuvasti kehittävä

opettaja. Tämä on hyvä asia ja monessa oppilaitoksessa ihan arkipäivää.

Erityisopetuksen strategiatyöryhmän lausunnossa vuodelta 2007 mainitaan, että erityisopetuksen tukitoimien jatkuminen perusopetuksen jälkeen tullaan varmistamaan toisella asteella ks. (Opetusministeriö, 2007:47, 60). Opetuksen järjestäjät varmaan joutuvat varautumaan tähän kasvavaan erityisopetuksen tarpeeseen.

Huomioitavaa tässä mielestäni on se, että monia erityisoppilaita, joista suurin osa on tavallisissa oppilasryhmissä, opetamme yleensä me tavalliset opettajat.

Näihin kaikkiin haasteisiin vastaaminen haastaa meidät opettajat yhteisölliseen keskusteluun ja ajatteluun. Uskon, ettemme tulevaisuudessa pysty selviämään työstämme yksin emmekä kykene kantamaan vastuutamme yksin.

Opetuksen järjestäjät vastaavasti joutuvat pakostakin osallistumaan tähän keskusteluun ja huomioimaan arjen opetustyön koulu yhteisöissä.

Matti Rautiainen (KL) toteaa pian tarkistettavassa väitöskirjassaan, että koululle, jossa yhteisöllisyys toimii, on tunnusomaista avoimuus, yhteistoiminnallisuus, erilaisuuden kunnioittaminen sekä voimakas keskustelukulttuuri ks. (Jyväskylän yliopisto, ajankohtaista, 2008).

Olen artikkelissani puhunut velvollisuudesta osallistua keskusteluun ja omasta vastuusta kasvatustyössä. Tärkeintä minusta loppujen lopuksi on se, että meillä on nyt suuri mahdollisuus osallistua keskusteluun. Mahdollisuus näyttää omaa osaamistamme ja tarpeellisuuttamme. Meillä on oikeus ja toisaalta velvollisuus kertoa omia näkemyksiämme ja ehdottaa parannuksia.

Me voisimme yksinkertaisesti nyt tehdä jotakin.

Vaikka puhua yhdessä.

LÄHTEET

Erityisopetuksen strategia. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:47. Opetusministeriö. 2007. Koulutus- ja tiedepoliittinen osasto. Viitattu 3.12.2008.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr47.pdf?lang=fi>

Etelä-Karjalan ammattiopisto. 2008. Opinto-opas 2008 – 2009. Otavan Kirjapaino. Keuruu. Viitattu 28.11.2008.
<http://www.ekamo.fi/opiskelu/lv/ekamoOpinto-opas%202008-2009.pdf>

Järvillehto Timo. 1997. Uudet oppimiskäsitykset ja opettajan rooli. Teoksessa Yliopistostako ainekset elinikäiseen oppimiseen? OAJ. Helsinki. Viitattu 30.11.2008.
<http://www.wedu oulu.fi/homepage/tjarvile/oaj.htm>

Kuopion Lyseon opetussuunnitelma. 2008. Viitattu 28.11.2008.
<http://opspro.peda.net/kuopiolukiot/viewer.php3?DB=kuopiol yseo>

Lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy koulutuksen alalla. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:4. Opetusministeriö.2003. Koulutus- ja tiedepoliittinen osasto. Viitattu 30.11.2008.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2003/liitteet/opm_149_tr04.pdf?lang=en

Lisää yhteisöllisyyttä opettajankoulutukseen (Rautiainen). Jyväskylän yliopisto, ajankohtaista, arkisto, 12/2008. Viitattu 3.12.2008.
<http://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2008/12/tiedote-2008-12-02-14-55-17-320724>

Mikkelin ammattikorkeakoulun opinto-opas 2007–2008. Viitattu 4.12.2008.
<http://student.mikkeli.amk.fi/index.asp?language=1>

Mäntylä Ritva. 2002. Yksin mutta yhdessä. Opettajat omaa työtä ja oppilaitoksen toimintaa kehittämässä. Sähköinen väitöskirja. Saarijärven Offset. Saarijärvi.
<http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5459-6.pdf>

Parviainen Jaana.(toim.) 2006. Kollektiivinen asiantuntijuus. Tampereen yliopistopaino, Juvenes Print. Tampere.